

İLÂHÎ AŞK ÇAĞRIŞIMLARINA DÖNÜŞEN TUTKU

İnsanoğlunun muhâyyilesinde yer etmiş bir takım fikirleri, görüş, duyuş ve düşünüşleri çağrıştıran öyle kelimeler, mânâ yüklü öyle kavramlar vardır ki, bunlar her dönemde ve devirde işlendikçe yeni söyleyişlere zemin hazırlar; taze, derin ve geniş anlamların kazanılmasına sebebiyet verir. Mesela kâinatın yaratılış, ruhun oluş ve yükseliş sebebi olan aşk yahut tutku gibi; ebedî huzurun, iyiliğin, güzelliğin kaynağı sevgi ve sevdâ gibi; hikmetin duyulmasına, hakikatin bilinmesine esas teşkil eden varlık, yokluk, hayat ve ölüm gibi...

Dinî-Tasavvufî Türk şiirinin ilk ve önemli temsilcisi, Pîr-i Türkistan lakabıyla da anılan Hoca Ahmet Yesevî'nin on ikinci asırda söylediği, bir yönüyle de Türk şiirine ışık tutan, yol gösteren didaktik mahiyetteki Hikmetleri, Kur'ân ve sünnet membaından beslenen, büyüyen samimi ve kuvvetli bir tutkunun aşk terennümleridir. Bu bağlılıkta, bu istek ve iştiyâkta iradeyi aşan öyle bir hasret, öyle bir umut, öyle bir intizâr vardır ki:

*Eyâ dostlar, kulak verin dediğime,
Ne sebepten altmış üçte girdim yere?
Mirâc üstünde hak Mustafa ruhumu gördü,
O sebepten altmış üçte girdim yere.*

...
*Altmış üçte nida geldi: Kul yere gir;
Hem canınım, cananımın, canını ver;
Hû kılıcını ele alıp nefsinin kır!
Bir ve Var'ım, didarını görür müyüm?*¹

mısralarında da görüleceği gibi, bu gönül ehlinin ölmeden önce ölmesine; maddî ve manevî varlığıyla toprağın altındaki çilehaneye girip ahret âlemine göçmesine kadar bu mekânda ibadet ve riyâzetle meşgul olmasına vesile olur. Hz. Peygâmbirimizin (sav) 63 yaşında vefat etmesiyle hüzünlenip aynı yaşta güneş ışığının görmediği toprak altındaki hücre sine giren Hoca Ahmet Yesevî, dinî-tasavvufî ve ahlâkî duyarlılığın güzelliğini, beşerî irade ve yargıların sınırlarını aşan bir ilâhî muhabbetin coşkusu, zevkini, şevkini yüreğinde duymuş, varlığında yaşamış ilk mutasavvıflarımızdandır.

Tutku ocak ocak kavrulmak, bu iç yangınıyla mesnevîler yazıp sevgisini, sevdâsını, gönül diliyle, hâl lisaniyle âleme, âlemlere duyurmaktır. Mevlana'da, yüklendiği ilâhî aşkla dinî-tasavvufî ve felsefî bir hüviyete bürünen tutku; huzur, güven ve umut enginliğinde kişiyi ma'rifet ve hakikat ocağına çağırın paylaşımcı bir hâl alır. Şairliğinin yanında aynı zamanda bir gönül adamı, âlim bir mütefekkir ve mutasavvıf olan Mevlâna, bir rubaisinde: “*Gel, gel! Her ne isen gene gel. Kâfir olduysan, ateşe, puta taptıysan da dön, bize gel; bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı değildir; yüz kere tövbe etmiş, tövbeni bozmuşsan, ümidini yitirme, gene gel*” tarzındaki davetiyle Müslüman, Hıristiyan, Mecûsî, Yahudi, kâfir gibi din; fakir, zengin gibi hâl; sarı, siyah, beyaz gibi renk ayrımı yapmadan sınırları, dönemleri ve devirleri aşan evrensel bir yaklaşımla insanımızı ve bütün insanları kucaklar. Onları sevginin ve hoşgörünün manevî bağlarıyla birbirlerine bağlar. İnsanın sevgi, şefkat ve muhabbet duygularıyla yüceleceğine, olgunlaşacağına ve şahsiyet bulacağına inanan Mevlâna, mânâ ocağındaki: “*Hamdım, piştim yandım*” tarzındaki samimi yaklaşımıyla kişiye, ilâhî aşk adı verilen o esrârlı güzelliğin, o evrensel duyuşun ve duruşun eşsiz lezzetini tattırır. Esasen hüznün, sabrın, ümit ve teslimiyetin cezbe hâli, coşku hâli de diyebileceğimiz aşktan

¹) Prof .Dr. Kemal ERASLAN, Ahmed-i Yesevî , **Dîvân-ı Hikmetten Seçmeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Başbakanlık Basımevi, ANKARA 1983,s.64, 99.

neşet eden bu tezahürler, Zümer sûresinin 53-54. âyetlerinde geçen: “*De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.*” “*Size azap gelip çatmadan önce Rabbinize dönün O’na teslim olun, sonra size yardım edilmez.*” şeklindeki ilâhî hükümlerden beslenmektedir.

Tutku; Yunus’un ifadesiyle: “*Zehirle pişmiş aşı talip olmaktır.*” Yahut, “*balların balını bulmak, sonra da kovanının yağma olmasına rıza göstermektir.*” Tutku en saf ve en samimi duygular içinde maddî unsurlarından sıyrılıp, ma’nâyı idrak eden aşkın gönül titreşimlerinde yanan ilâhî bir ışıktır. Allah’a (cc) kavuşma arzusunun yaktığı bu ilâhî aşkın sabır ocağında iyi, güzel ve doğru olan ahlâkî değerler kazanılmış, “ben” aşılmış, “benlik” denilen o süflî hayat tarzından tamamen vazgeçilmiştir. “...Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar...”² ilahî beyanıyla sâlik, kendi mizaç ve meşrebinin bir gereği olarak takva libasına bürünmüş, bir erdem ve edep timsali olmuştur. Tutku;

*Işkın aldı benden beni bana seni gerek seni
Ben yanaram dünü günü bana seni gerek seni*³

diyen gönül insanını, iç yalnızlığına çekilmiş aşk ehlini gece gündüz yakıp kavuran derin arzu, artan ve süreklilik gösteren bir iştiyâktır; hasretin, intizâmın menzillerinde kıvranan bir gönlün sevgiliden vazgeçilmez talebi, vuslat makamına ulaşma yolunda dinmeyen umut yakarışlarıdır. “*Ne varlığa sevinürem ne yokluğa yirinürem / ıskun ile avınuram bana seni gerek seni*” diyen Yunus: “*O gün, ne mal fayda verir ne de evlat. Ancak Allah’a selimü’l kalp ile gelenler müstesna.*” (Şuara 88-89) ilahî hükmünün bir gereği olarak dünyayı elinin tersiyle itmiş, selimü’l kalp ile O’na yalvarmış, O’ndan, O’nu istemiştir. “*Bilesiniz ki kalbler, ancak Allâh’ın zikriyle mutmain olur (huzûr bulup doyum noktasına ulaşır)!*” (Rad, 28) hükmünce Allah’ı zikretmiş, O’nu anmış, O’na yalvarmıştır.

*Her kancaru bakar-ısam gördüğüm seni sanayın*⁴

diyen bir gönül fatihinin, ilâhî aşk duyarlılığı içinde yüzünü dönüp baktığı her varlıkta, idraki aşırı giden o ilâhî kudret ve kuvvetin güzelliği tezahürüyle karşı karşıya kalması; her nesnede onun tecellilerini müşâhede etmesi derin ve samimi bir tutkunun sonucu değil midir?..

Tutku; bir bakıma sadakattir, ahde vefadır, verdiği sözü tutmaktır; verdiği bu ezeli söz ile karşılık beklemeden öze bağlanmaktır. Samimi bir sadakatten, ezeli bir vefâdan nasiplenmemiş bir gönlün, aşk odunda yanması, ilâhî tecellilerin akislerine mazhar olması düşünülemez. Bu itibarla aşk, derisi diri diri yüzülmektir; uzuvları kesilip dâra asılmaktır; od içinden gül devşirerek çıkmaktır; aşkın mumunda erimektir; Hakk yolunda dosdoğru istikamet etmektir... On beşinci asrın büyük mutasavvıflarından olan Hacı Bayram Velî:

*Yan ey gönül yan, yan ey gönül yan
Yanmadan oldu derdüne derman
Pervâne gibi pervâne gibi
Şem’ine ıskun yandı bu gönlüm*⁵

diyerek bir yandan ateşin etrafında yanmak için pervâne misâli dönen gönlünü, ısrarla yanmaya davet edip bu bağlılığın ölçüsünü, çizgisini ve derecesini ortaya koyarken, diğer yandan da ona, metafizik bir ürpertiyle aşk derdinin dermanını gösterir. Zirâ gönül zaten aşkın mumuna pervâne olmuş, onun cazibesine kapılmış, öze her yaklaşımında biraz daha yanmıştır.

²) İsrâ sûresi:84

³) Faruk K. TİMURTAŞ, Yunus Emre Dîvanı, Tercüman 1001 Temel Eser 1, s.153.

⁴) Faruk K. TİMURTAŞ, “a.g.e.,s.118

⁵) Prof.Dr. Abdurrahman GÜZEL, Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı, Akçağ Yayınları, Ankara 2006, 3. Baskı,s.399.

Kâinatın yoktan var edilişinin nüvesinde, asıl merkezinde bir bakıma tutku dediğimiz ilâhî aşk vardır. Bu aşk; gönül aracılığıyla gören, duyan, düşünen sufi insanı ihâta etmiş, onu Mevlâ'sına ilm'el yakîn, Hakk'al yakîn ve ayn'el yakîn mesafelerinde yakîn kılmıştır. Tutku, Fuzulî'de aşıklık istidadını Mecnûn'dan daha fazla öne çıkaran fitrî bir maharet, derûnî bir samimiyet ve sadakattir.

*Mende Mecnûn'dan füzûn aşıklık isti'dâdı var
Aşık-ı sâdik menem Mecnûn'un ancak adı var.*⁶

Mısralarına yüklenen anlam ve duygu derinliğinde; yönü, hızı, zamanı tayin edilemeyen dinî-tasavvufî heyecanların o derin ve geniş ufuklarında, ilham kanatlarıyla süzülen tutku dediğimiz duygu, yani aşk vardır. Tutku; gönül menzillerinde sonsuzluğa doğru yol alırken karşı karşıya kalınan aşk belâsına talip olmaktır. Daha iri ve daha diri olmak için sevgili uğrunda yok olmayı göze almak, o yola baş koymak, kurban olmaktır. Bu ulvî duygu, Kur'ân'da: “*İman edenler Allah'ı daha şiddetle severler*” (Bakara, 2/165) ilâhî hükmüyle sevmesini bilen gönüllere nakşolunmuştur.

*Ya Rab belâ-yı ışk ile kıl âşinâ meni
Bir dem belâ-yı ışkdan itme cüda meni*⁷

şeklindeki söz güzelliğine sindirilen şiddetli arzu, artan istek, aşığın yanan gönlünde öyle bir hâle dönüşür ki, kişi düştüğü bu iptilânın tesirinden ötürü çekip durduğu aşk belâsından bir an olsun ayrılmak istemez. Bu belâ kendisini mahkûm etmesine rağmen onunla dost olmayı, arkadaş kalmayı arzulayıp durur. Tasavvufî duyuş ve düşünüşte akıl ile onun eseri mesabesinde olan ilim, mânâ âlemindeki hikmet ve hakikatleri kavramakta acizdir. İnsan gittikçe derinleşen, kabaran, çoşan, büyüyen aşk sayesinde eşyanın mahiyetini bilir, âlemin künhüne vakıf olur. “*İşk imiş her ne var âlemde / İlim bir kıl-ı kâl imiş ancak*” diyen şair, gören, duyan gönülde aşkı bulmuş, aşkı yaşamıştır.

İnsanoğlunun, kendisini yoktan var edenle çok kuvvetli bir bağ kurmadan, dünyanın sayılı nimetlerinden elini eteğini çekmesi; nefsinin istek ve arzularından kurtulması imkânsızdır. Nefsin bitmek bilmeyen taleplerinden kurtulmak, can ile teni bir eylemek, kalbin bir takım hâllerine vakıf olmak ve Hakk sırrına erebilmek için kişinin: “*İlim ilim bilmektir / İlim kendin bilmektir*” sözünün künhüne varıp kendisine dönmesi, kendini bilmesi ve kendisini tanıması gerekir. On yedinci asrın ünlü mutasavvıf şairlerinden Niyâzi-i Mısırî'nin:

*Terk et Niyâzi sen seni bir eyle sen cân u teni
Duyşam deyen Hak sırrını sırr-ı Hudâ halvettedir.*⁸

şeklindeki ifadesiyle halvete girmek, dıştan içe doğru ilerlemek, burada pişip olgulaşmak, nefs-i emmareden geçip merhâleler aşmak ve nefs-i mutmain makamını yakalamak, kendini bilen kişinin şiarı olmalıdır. Zirâ Allah “*Ey mutmain (güvenceye kavuşmuş) olan nefis! Hoşnut etmiş ve hoşnut edilmiş olarak Rabbine dön. Seçkin kullarım arasına karış ve cennetime gir!*”⁹ ilâhî hükmüyle bu hayat tarzını benimseyen ve yaşayan insanlardan razı olduğuna işaret etmiştir. İşte her dönemde bizzat yaşanan, duyulan ve idrak edilen hâlin bu noktasında tutku, kuvvetli bir bağlılığa, kişiye haz veren tükenmez bir cehte, ilâhî bir coşkuya dönüşür. Bu itibarla tutku, kişinin kendi benini terk etmesi, ten ile can cevherini bir hale getirmesidir. Zirâ en güzel biçimde yaratılan ve eşref-i mahlûkat olan insan, bir bakıma ilâhî isim ve sıfatların bir tecelligâhı olarak da nitelendirilmiştir.

Tutku; “*Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen / Merdüm-î dîde-i ekvân olan âdemsin sen*” sözleriyle insanı, âlemin özü, onun gözbebeği şeklinde tanımlayan; “*Ah mine'l ışk ve hâlâtihî*” hayret ve hayranlığı içinde aşkın muhtelif hâlleriyle tutuşan Şeyh Galib'in muhayyilesinde, mum

⁶) Doç. Dr. Necmettin HACIEMİNOĞLU, **Fuzulî**, Toker Yayınları, İSTANBUL 1972,s.82.

⁷) Doç. Dr. Necmettin HACIEMİNOĞLU, “**a.g.e.**”s.182

⁸) **Niyâzi Divanı**, İstanbul Maarif Kütüphanesi, s.27.

⁹) **El-Fecr: 27-30.**

kayıklarla, ipek kanatlı atlarla uçsuz–bucaksız ateş denizinden selamet sahillerine geçmektir.¹⁰ Tutku aşk davası gütmek, bu yolda aklını yitirip deli-divâne olmaktır. Şeyh Galib:

*Gâlib eğer eylese da'vâ-yı aşk
Kim inanır kavline dîvânedir¹¹*

derken bu duyguyu terennüm etmektedir. Tasavvufî Türk şiirinde aşk tamamen ilâhîdir. Bu aşk, gönül dediğimiz nazargâh-ı ilâhîde iman ile başlar, büyür, gelişir, coşar ve arifî vahdete ulaştırır. Aşkın mekânı gönüldür; gönülde tek taraflı olarak doğmasına ve yaşamasına rağmen onun tezahürleri bedeni, hattâ bütün bir âlemi kapsar.

Dinî-Tasavvufî Türk şiirinde tutku; bazı hâllerde şairin gönlünde, Hakk'a, tam mânasıyla tevekkül etmek, O'na şeksiz şüphesiz teslimiyet göstermek, O'nun her işine râzı olmak tarzında ortaya çıkar. Bu hayat tarzını ve bakış açısını on sekizinci asrın belli başlı mutasavvıflarından olan Erzurumlu İbrahim Hakkı:

*Sen Hakk'a tevekkül kıl
Teslîm ol ve rahat bul
Her işine râzı ol
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler*

*Sen adli zulüm sanma
Teslim ol od'a yanma
Sabr eyle sen usanma
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler¹²*

şeklinde ifade eder. Hadiselerin perde arkasında olup biten, insana kapalı bir kısım ilâhî tecellilere, ancak O bir ve benzersiz olan yaratana teslimiyetle, O'nun her işine rıza göstermekle ve hayatın karşı karşıya kalınan meşakkatlerine sabır göstermekle ulaşılabilir. Bu gönül kazanımlarının elde edilmesinde yaratana teslimiyet ve O'ndan gelecek her hükme rıza şarttır. Allah'a (cc) ve Hz. Peygambere (sav) sâdik bir kul olup on dokuzuncu asırda yaşayan Seyrânî'nin:

*Divaneyim aşkınla değil elde irâdem
Uslanmağa yok elde bir imkânım efendim*

*Her derde devâ olmağa var sende liyâkat
Aşkın bilirim derdime dermânım efendim¹³*

Nâ't'ında duyduğumuz tutku yüklü ses; aşk yolunda aklî melekesini kaybetmiş, deli-divâne olmuş bir aşğın feryâd-ı figânidir; uslanmak için karşı karşıya kalınan çaresizliğin çaresi, imkânsızlığın imkânıdır. Tutku, Ali Ulvi Kurucu'nun "Dua" başlıklı şiirindeki:

*Lütfunla nazar kıl, bize didârını göster,
Serden geçen âşıkların ancak Seni ister!..¹⁴*

¹⁰) Abdülbâki GÖLPINARLI, **Şeyh Galib Divanı'ndan Seçmeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1000 Temel Eser, Ankara 1985, s.185.

¹¹) Abdülbâki GÖLPINARLI, "a.g.e.", s. 18

¹²) Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL, "a.g.e.", s.497,498.

¹³) Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL, "a.g.e.", s.514.

¹⁴) Ali Ulvi KURUCU, "Dua" (Bkz. Mustafa Özçelik, **Şairin Duası, Dua Şiirleri Antolojisi**, Selis Kitapları, İstanbul 2002, s.97)

ifadesiyle candan, baştan geçen âşıkların O'ndan ancak O'nu isteme, O'nun didârını görebilme arzusudur. Tutku, Bekir Sıtkı Erdoğan'ın ilham dünyasında ileri sürdüğü:

*Dolaştım beldeler boylar, Urum, Türkmen Arap köyler...
Pınarlar, çeşmeler, çaylar, Akar Mevlâ'ya Mevlâ'ya...¹⁵*

ifadeleriyle, aşk elinden ilden ile düşmek; çeşmelerin, pınarların, çayların Mevlâ'ya doğru çağladığını duymak, varlığın O'na aktığını bilmek, duymak ve görmektir.

Tutku; geçmişini bilme, hâli yaşama ve geleceğe yön verme idealidir. Bu ideal, kişinin Allah'ı tanıması, O'nun Peygamberinin ahlâkı ile ahlâklanıp kul olduğunun idrâkine varmasıdır. “*Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım*”¹⁶ ilâhî hükmü, insanoğlunun yaratılış gayesini açıkça ortaya koyar. Allah'a (cc) layık kul olmanın erkânı, usulü, esası, yolu, yöntemi ise gönül ve kâinat kitabında en ince noktalarına kadar vazedilmiştir.

Tutku, ayrılığın, dinmeyen çılgılığı; kendi yalnızlığı içinde yanıp kavrulan bir gönlün yalnız dostu açmak istediği gizli bir sırrı; düştüğü dost eşliğindeki yakarışı, O'na aktardığı içli bir niyazdır. Tutku; ölüm düşüncelerine sarılmış bir âşığın dayanma gücünün sınanması, farkı fark etmesinin farkı, cüzi iradesinin küllî iradede yok olması keyfiyettir. Sezai Karakoç'tan aldığımız:

*Ölüm düşüncesinin beni sardığı şu anda
Verilmemiş hesapların korkusuyla
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim*

şeklindeki mısralarda aşk; bir bakıma kendisini affa layık görmeyen bir salikin yalnızlığı, gurbeti, acısı, hüznü ve gözyaşığıdır...Aşk; ölüm denilen hakikati kabullenme, sürgün yerinde asıl vatanı özleme, ölmeden önce ölümün lezzetini tatmaktır. Aşk; nefsin heva ve heveslerinden korkuyla kaçıp, dostun sonsuz sevgisine, sınırsız merhametine sığınma iştiağıdır. Esasen aşkın kendisi yalnızdır ve sadece seven kişiye münhasır yüce bir duygudur. Bundan ötürü de aşk, sadece aşkı duyan, o acıyı bizzat tadan kişiye mahsustur. Aşkı besleyen ve büyüten; halvettir, hasrettir, firkâttir, yalnızlıktır. Hattâ bu yalnızlık: “ölümü üç günden sonra duyulan ve soğuk su ile yuyulan bir garibin” yalnızlığı kadar, “Kapısını sadece badı sâba açacak” kadar yalnızlaşan bir yalnızlıktır.

Dinî-tasavvufî Türk şiirinin tefekkür dünyasında insan, varoluşun odak noktasındadır. Cenab-ı Allah'ın, yeryüzünde halifesi olarak görevlendirilen, “*Andolsun ki biz insanoğlunu üstün kıldık.*” (İsrâ, 17/70) âyetiyle yüceltilen ve “*ahsen-i takvîm*” yani en güzel biçimde yaratılan (Tîn, 95/4) insan, aynı zamanda varlıklar arasında seçilmiş olan “*eşref-i mahlûkât*”tır. İlâhî nefha ile kendisine hayatiyet verilen insanın hilkatindeki bu üstün donanımdan maksat; eşi ve benzeri bulunmayan Allah'ı bilmek, tanımak, sevmek ve O'na ihlâs içinde kulluk etmek olmalıdır. Bu gönül ocağında; güzel ahlâk sahibi, hoş görülme ve alçak gönüllü olmasını ve bu şekilde yaşamasını bilen insan, aşkın kendisine verdiği hayret ve hayranlıkla öyle bir noktaya gelir ki, Rıfat Araz'ın:

*Aşkın ile bir hoş oldum ilki bilmem, sonu bilmem!..
Neye baksam seni buldum, yönü bilmem, yanı bilmem!..*

¹⁵) Bekir Sıtkı ERDOĞAN, “İlâhî” (Bkz. Mustafa Özçelik, Şairin Duası, Dua Şiirleri Antolojisi, Selis Kitapları, İstanbul 2002, s.109)

¹⁶) Zariyât Sûresi:56.

mısralarında terennüm ettiği gibi, kendi varlığından geçmiş, neye, hangi eşyaya ve hangi hadiseye bakarsa baksın; neyin, hangi eşyanın mahiyetini idrak ederse etsin büyük bir hayret ve hayranlıkla Allah'ın (cc) kuvvet ve kudretinin tezahürlerini müşahade eder. Böyle bir gönül olgunluğuna erişmiş insan, kulluk sorumluluğunun kendisine emanet edildiği yegâne varlıktır. Zirâ insan, esası toprak olan bedenine, yahut kendisine kötülükleri fısıldayan nefesine değil, ebedîlik vasfına haiz olan ruhuna yöneldiğinde hakiki manâda kul olduğunun idrakine varacak, benliğine kavuşacak ve hiç de kolay olmayan o gönül güzelliğine erişecektir.

*Yâ Rab kulum geldim sana, aşk yazıldı bu fermâna!..
Bir çilede yana yana, 'sabır' dedi, oldu gönül!..*¹⁷

diyen şairin bu psikolojik tanımına mazhar olan gönül, kendisine ve kâinata gönderilen aşk fermânını okumaya başlar. Zirâ aşk, okuma bilmediği halde okumak, arayış ateşinde yanmak ve olmaktır. Aşk çiledir, acıdır, elemidir, gözyaşındır, hicrandır, tahassürdür. Aşk, çekilen çilelerde duyulan mutluluk, mahkûm ettiği kalbi ötelere bağlayan metafizik bir ürpertidir. Tek taraflı yaşanan bir duygu olan aşk, istisnâî olarak âşığı bir gönül saflığı ve samimiyeti içinde alır hakiki sevgiliye ulaştırır. Aşk sayesinde gönül arınır, gönül yapılır, gönüller onarılır.

Tutku, kurtuluşu zor olan bir imtihandır; sevgi üzerine yaratılan bu varlık âleminde sevginin farkını fark etmek, karşılaşılan her türlü meşakkati sevgi kanatlarıyla aşmaktır. Aşk, arifin sevgi üzerine yaratılan her şeyi sevmesi, bu yoldan mutlak sevgiye erişmesidir; Muhsin İlyas Subaşı'nın:

*Bir imtihandır bu, kurtuluşu zor,
'Bunu ancak seven aşacak!' diyor.
Her şey sevgi üzre yaratılmıştır,
Sevmemek hayattan, aşktan kaçıştır!..*¹⁸

tefekkür yüklü ifadesiyle, aşğın kendi kendisiyle bir iç hesaplaşması; kendi varlığında olup bitenden haberdar olması, hâl ile hemhâl olmasıdır. Zirâ aşk, mutlak varlığın dışında, her şeyden uzaklaşmak; seven, sevgi ve henüz vuslâtı gerçekleşmemiş sevilenin hasretiyle beraber olmaktır.

Tutku; zamana ve mekâna sığmayan estetik bir duygu, ilâhî san'attan kalbe akan ilham güzelliği, ezeli aşk fısıltılarıdır. Tutku, ölümü yaşayan aşktır... Bu ezeli duygu, Mustafa Özçelik'in:

*Bir kadîm hikâyedir aşk
Kâinatın ezel bahçesinde
Bir gül-i reyhândır ki
Cânım kokusu senden gelir*¹⁹

dediği gibi bugün yaşanmış kadar yeni, bugün söylenmiş kadar taze, bugün varolmuş kadar canlı olan eski bir hikâyedir. Kâinatın ezel bahçesinde, kokusu sevgiliden gelen bir gül-i reyhândır aşk...

Tutku, Allah'ın (cc) kâinatı yoktan var etme sevdâsıdır. “ O ki, birbiri ile âhenktar yedi göğü yaratmıştır. Çok merhametli olan Allah'ın yaratışında hiçbir uygunsuzluk göremezsin. Gözünü çevir bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun? ”²⁰ hükmünü tefekkür eden kulun, ilâhî san'atın muhabbet ocağında hayret ve hayranlık oduyla her an artarak yanmasıdır aşk.

Rıfat ARAZ

¹⁷) Rıfat Araz, “Vuslat Dedi”, Berceste, Aylık Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, EKİM, 2006, S.52,s.11.

¹⁸) Muhsin İlyas SUBAŞI, “Yunus'un Kurtuluş Reçetesi”, Ardıç, Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, Mayıs 2006/4, s.7

¹⁹) Mustafa ÖZÇELİK, **Gül ve Hançer**, İstanbul Yayınları, İstanbul 2002,s.38.

²⁰) **Mülk Sûresi: 3**